

MURRAY N. ROTHBARD: TALOUS, TIEDE JA VAPAUS

Hans-Hermann Hoppe

Murray N. Rothbard (1926–1995) on sijoittunut kolmen keskeisen syyn yhdistelmänä ainutlaatuisen vaikutusvaltaiselle paikalle itävaltalaisen taloustieteen älyllisessä traditiossa.

Ensimmäiseksi, Rothbard on viimeisin valtavirran edustaja itävaltalaisessa taloustieteessä.¹ Samoin kuin muissa älyllisissä traditioissa, itävaltalaisen taloustieteen koulukunnassa voidaan tunnistaa monia yhteenliittyneitä haaroja. Rothbard on viimeisin rationalismin päähaaran edustaja itävaltalaisessa koulukunnassa, joka alkoi koulukunnan perustajasta Carl Mengeristä ja jatkui Eugen von Böhm-Bawerkiin ja Ludwig von Misesiin. Samoin kuin Menger, Böhm-Bawerk ja Mises Rothbard on suorapuheinen rationalisti ja kriitikko kaikille yhteiskunnallisen relativismin eri varianteille: historismille, empirismille, positivismille, falsifikationismille ja skeptisismille. Hänen tunnustettujen edeltäjiensä mukaisesti Rothbard puolustaa näkemystä, että ei ole olemassa pelkästään taloudellisia lakeja vaan tarkemmin ilmaistuna, että ne ovat ”täsmällisiä”(Menger) tai ”apriorisia” (Mises) lakeja. Päinvastaisena (empiiristen) luonnontieteiden väitelauseille, joita täytyy jatkuvasti tarkastaa kaikkea uutta tietoa vasten ja siten ne eivät voi koskaan saavuttaa muuta kuin hypoteettisen validiteetin, taloustieteen väitteet koskevat välttämättömiä ei-hypoteettisia suhteita ja omaksuvat varman validiteetin. Itävaltalaisen valtavirran mukaan kaikki taloustieteen lait voidaan johtaa deduktiivisesti muutamasta perustavasta luonnon ja ihmisen (Menger) tosiasiasta tai yhdestä aksioomasta (Mises), tarkoittaen väitettä ”ihmiset toimivat”, jota ei voida kiistää joutumatta suoritukselliseen ristiriitaan ja joka siten on kiistämättömästi tosi, ja muutamasta empiirisestä – ja empiirisesti todennettavista – oletuksista. Samoin kuin hänen edeltäjänsä, Rothbard ei pidä välttämättömänä tai edes mahdollisena testata

¹ Friedrich A. Hayek on nykyään akateemisessa maailmassa yleisesti kaikkein tunnetuin itävaltalainen taloustieteilijä. On kuitenkin maininnan arvoista huomioida, että Hayek ei edusta itävaltalaisen taloustieteen rationalismin valtavirtaa eikä hän tosin mitään muuta väittänytkään. Hayek sijoittuu brittiläiseen empirismin ja skeptismin älylliseen perinteeseen, ja on selkeä mannermaisen rationalismin vastustaja, jonka Menger, Böhm-Bawerk, Mises ja Rothbard omaksuivat. Lisää tästä aiheesta, ks. Joseph Salerno, “Ludwig von Mises as Social Rationalist,” *Review of Austrian Economics* 4 (1990): 26–54; Jeffrey M. Herbener, “Introduction,” in *The Meaning of Ludwig von Mises*, Jeffrey M. Herbener, ed. (Boston: Kluwer Academic Publishers, 1993); Hans-Hermann Hoppe, “Einführung: Ludwig von Mises und der Liberalismus,” in Ludwig von Mises, *Liberalismus* (St. Augustine: Academia Verlag, 1993); idem, “F.A. Hayek on Government and Social Evolution,” *Review of Austrian Economics* 7, no. 1 (1994): 67–93; “Die österreichische Schule und ihre Bedeutung für die moderne Wirtschaftswissenschaft,” in Hans Hoppe, Kurt Leube, Christian Watrin, and Joseph Salerno, *Ludwig von Mises’s ‘Die Gemeinwirtschaft’* (Düsseldorf: Verlag Wirtschaft und Finanzen, 1996); Murray N. Rothbard, “The Present State of Austrian Economics,” in Rothbard, *The Logic of Action* (Cheltenham: Edward Elgar, 1997), vol. 1.

taloustieteen väitteitä tutkimalla kokemuksellista tietoa. Kokemus voi kuvata taloudellisen teoreeman validiteettia, mutta kokemus ei voi koskaan kumota tai osoittaa sitä vääräksi, koska sen validiteetti lepää lopulta yksinomaan toiminnan aksioman kiistämättömässä validiteetissa ja deduktiivisen järjelyn sääntöjen (oikeassa käytössä) ja loogisen päättelyn validiteetissa. Itse asiassa pyrkimys taloudellisen lain ”testaamiseen empiirisesti” sisältää kategorisen virheen ja on osoitus sekaannuksesta. Lisäksi kuten Menger, Böhm-Bawerk ja Mises ennen häntä, Rothbard pitää tiukasti kiinni tietoteoriallisesta ja menetelmällisestä individualismista. Ainoastaan yksilöt toimivat; siis kaikki yhteiskunnalliset ilmiöt tulee selittyä – loogisesti rekonstruoituna – tarkoituksellisten yksilöllisten toimien seurauksena. Jokainen ”holistinen” tai ”organistinen” selitys tulee kategorisesti hylätä epätieteellisenä näennäisselityksenä. Vastaavasti jokainen yhteiskunnallisten ilmiöiden mekaaninen selitys tulee hylätä epätieteellisenä. Ihmiset toimivat epävarmuuden olosuhteiden alaisuudessa. Ajatus yhteiskunnallisesta mekaniikasta ja tasapainosta on hyödyllinen ainoastaan siinä määrin kuin se mahdollistaa meille käsittää, mitä teot *eivät* ole ja missä suhteessa ne ovat perustavanlaatuisesti erilaisia ja kategorisesti erillisiä laitteiden ja automaation toiminnasta.

Toiseksi, Rothbard on itävaltalaisen taloustieteen viimeisin ja kaikkein perusteellisin järjestelmän rakentaja. Ainoastaan rationalistien keskuudessa on olemassa jatkuva pyrkimys järjestelmään ja kokonaisvaltaisuuteen. Vaikka heidän panoksensa oli merkittävä sen perustaan, niin Menger tai Böhm-Bawerk eivät saavuttaneet tätä lopullista älyllistä päämäärää. Tähän saavutukseen ylsi ainoastaan Mises mahtavalla *Human Action* teoksellaan.² Rothbard kirjoitti *Human Action* –teoksesta: ”Tässä on lopultakin taloustiede jälleen kerran *kokonaisena*, jälleen kerran rakenteellisena kokonaisuutena. Vielä lisäksi tässä on monia professori Misesin panoksen tuomia uusia komponentteja taloustieteen rakenteeseen”. Tämän jälkeen ainoastaan Rothbard on yltänyt vastaavaan saavutukseen teoksellaan *Man, Economy and State* ja sen rinnakkaisteoksella *Power and Market*.³ Mallinnettuna Misesin pääteoksen mukaan ja ollen jopa vielä kattavampi ja täydellisempi, se mitä Rothbard totesi Misesistä ja *Human Action* –teoksesta voidaan sanoa myös hänestä ja *Man, Economy and State* –

² Ludwig von Mises, *Human Action*, 3. p. (Chicago: Contemporary Books, 1949); tutkijan laitos the Ludwig von Mises Institute julkaisemana vuonna 1998.

³ Murray N. Rothbard, *Man, Economy, and State: A Treatise on Economics* (Princeton, N.J.: D. Van Nostrand, 1962); idem, *Power and Market* (Menlo Park, Calif.: Institute for Humane Studies, 1970). *Man, Economy, and State with Power and Market*, tutkijan laitos the Ludwig von Mises Institute julkaisemana vuonna 2004.

teoksesta. Itse asiassa ei vähäisempi auktoriteetti kuin Mises itse teki näin kirja-arviossaan *New Individualist Review* –julkaisulle. Mises ylisti Rothbardin teosta

mullistavana panoksena yleiselle ihmisen toiminnan tieteellä, prakseologialle, ja sen käytännössä kaikkein tärkeimmälle ja tähän mennessä parhaiten käsitellylle osalle, taloustieteelle. Tästä lähtien kaikkien olennaisten tutkimuksien näissä tietämyksen haaroissa tulee ottaa täysin huomioon tohtori Rothbardin esittämät teoriat ja kritiikki.⁴

Nykyisin Misesin *Human Action* ja Rothbardin *Man, Economy and State* ovat itävaltalaisen koulukunnan kaksi korkealla kohoavaa ja määrittävää saavutusta. Ketään ei voida ottaa vakavasti, joko itävaltalaisen taloustieteen opiskelijana tai sen kriitikkona, joka ei ole lukenut ja tutkinut *Human Action* ja *Man, Economy and State* –teoksia.

Kolmanneksi, Rothbard on viimeisin ja kaikkein järjestelmällisesti poliittisin itävaltalainen taloustieteilijä. Yhtä lailla kuin rationalismi sisältää pyrkimyksen järjestelmään ja kokonaisvaltaisuuteen, se sisältää myös poliittisen aktivismin. Rationalisteille ihmiset ovat ennen kaikkea *rationaalisia* eläimiä. Heidän tekonsa, ihmiskunnan historian suunnan, määrittävät käsitteet (sokeiden evolutionististen spontaanin evoluution ja luonnollisen valinnan voimien sijasta). Käsitteet voivat pitää paikkansa tai olla vääriä, mutta ainoastaan oikeat käsitteet ”toimivat” ja niistä seuraa menestystä ja kehitystä, kun taas väärät käsitteet johtavat epäonnistumiseen ja taantumiseen. Oikeiden käsitteiden löytäjänä ja väärrien hävittäjänä tieteentekijä omaksuu ratkaisevan rooliin ihmiskunnan historiassa. Ihmiskunnan kehitys on seurausta totuuden löytämisestä ja oikeiden *käsitteiden* nopeasta lisäämisestä – valaistumisesta – ja siten se on täysin tieteentekijän käsissä. Totuus on luonnostaan käytännöllistä ja tunnistaessaan käsitteet totuutena (tai virheellisenä) tieteentekijä ei voi muuta kuin tahtoa sen välitöntä toimeenpanoa (tai hylkäämistä). Tästä syystä Menger palveli, sen lisäksi että hän toteutti tieteellisiä tavoitteitaan, henkilökohtaisena ohjaajana Itävallan kruununprinssi Rudolfille ja eliniäksi nimettynä jäsenenä Itävallan parlamentin ylähuoneelle (*Herrenhaus*). Vastaavasti Mises oli kansallisesti merkittävän Wienin kauppakamarin pääekonomisti ja neuvonantaja monille merkittäville henkilöille Itävallan ensimmäisen tasavallan aikana, ja myöhemmin Yhdysvalloissa hän palveli neuvonantajana kansalliselle valmistajien yhdistykselle ja

⁴ Ludwig von Mises, “A New Treatise on Economics,” *The New Individualist Review* 2, no. 3 (1962): 39–42.

lukuisille muille organisaatioille. Paitsi että Mises meni vielä pidemmälle. Samoin kuin hän oli ensimmäinen taloustieteen järjestelmänrakentaja, hän antoi myös ensimmäisenä itävaltalaiselle aktivismille ilmaisun liittämällä itävaltalaisen taloustieteen radikaalis-liberaaliin-libertariseen-poliittiseen reformiin (kuten se on esitetty hänen vuoden 1927 teoksessaan *Liberalism*). Ainoastaan Rothbard, joka myös palveli monissa neuvonantajan rooleissa ja useiden opetuksellisten organisaatioiden perustajana ja akateemisena johtajana, saavutti jotain vastaavaa. Järjestelmällisesti mennen jopa Misesiä pidemmälle, Rothbard sai yhdistettyä teoksellaan *Ethics of Liberty*⁵ (yksityisomaisuuden käsitteen avulla) arvovapaan itävaltalaisen taloustieteen ja libertaarisen poliittisen filosofian (etiikan) kahdeksi täydentäväksi haaraksi suurta yhdistettyä yhteiskunnallista teoriaan, luoden siten radikaalin – itävaltalaislibertaarisen – filosofisen liikkeen.

Teoreettisen taloustieteen alueella Rothbardin panoksena oli kaksi merkittävää edistystä ylittäen Misesin *Human Action* –teoksen asettamat standardit. Ensiksi Rothbard selvensi järjestelmällisesti rajahyödyn teoriaa ja edisti uuden hyvinvointitaloustieteen uudelleenrakentamista ja, täysin puuttuen Misesin järjestelmästä, taloudellista teoriaa valtiosta.

Rakentaen Misesin jo vuonna 1912 teoksessaan *Theory of Money and Credit* luomille perusteille rajahyödyn hyvin tiukalle ordinaaliselle tulkinnalle⁶ Rothbard selitti, että rajahyödyssä sana ”raja-” ei viittaa hyödyn inkrementteihin (jotka viittaisivat mitallisuuteen), vaan hyödykkein hyödyn inkrementteihin (ja siten niillä ei ole mitään tekemistä mitattavuuden kanssa). Hyödyke, johon hyöty on liittyneenä ja inkrementit sen koossa, voidaan kuvata fyysisin termein. Hyödyke ja sen inkrementti laajenevat tilassa ja ne voidaan siten mitata ja laskea unitaarisenä kvantitatiivisena lisäyksenä. Fyysiseen tuotteeseen ja sen unitaariisiin fyysisiin inkrementteihin liitetty hyöty on selvästi päinvastaisena puhtaasti voimallinen suuruus. Se ei laajene tilassa ja siten se on mittaamaton ja taipumaton unitaariselle laskennalle ja aritmetiikan säännöille. Kaikki pyrkimykset rakentaa hyödystä kardinaalista mittausta ovat turhia. Hyödyn ollessa voimallinen suuruus sitä voidaan käsitellä ainoastaan ordinaalisesti; toisin sanoen paremmuusjärjestyksessä yksilön yksiulotteisessa mieltymysasteikossa (ja

⁵ Murray N. Rothbard, *The Ethics of Liberty* (Atlantic Highlands, N.J.: Humanities Press, 1982).

⁶ Ludwig von Mises, *The Theory of Money and Credit*, H.E. Batson, trans. (Indianapolis: Liberty Fund, 1980 [1912]).

jokaisen taloudellisen ilmiön, erityisesti rahataloudellisen laskennon ja ”objektiivisen” kustannuskirjanpidon täytyy lopulta pelkistyä ja selittyä yksinkertaisena lopputuloksena ordinaalisista yksilöllisistä paremmuusjärjestyksien arvioista). Lukuun ottamatta niiden sijaintia yksiulotteisissa yksilöllisissä mieltymysasteikoissa, eri hyödykkeiden ja saman hyödykkeen eri määrien välillä ei ole olemassa mitään kvantitatiivista suhdetta. Erityisesti ei ole olemassa sellaista kuin kokonaishyöty – koostuen rajahyötyjen yhteenlaskusta tai integraaleista. Sen sijaan ”kokonaishyöty” on rajahyöty hyödykkeen suurempikokoisesta määrästä ja Rothbard selittää, että

siten on olemassa kaksi hyödyn lakia, jotka molemmat ovat seurausta ihmisen toiminnan väistämättömistä olosuhteista: ensiksi, *että hyödykkeen yksikön koon olleessa annettuna, jokaisen yksikön (raja-)hyöty vähenee yksiköiden tarjonnan kasvaessa; toiseksi, että suurempikokoisen yksikön (raja-)hyöty on suurempi kuin pienempikokoisen yksikön (raja-)hyöty*. Ensimmäinen on vähenevän rajahyödyn laki. Toista on kutsuttu lisääntyvän kokonaishyödyn laiksi. Näiden kahden lain välinen ja kyseisten kappaleiden välinen suhde ovat molemmat pelkästään järjestyksellisiä, ts. ordinaaleja.⁷

Rothbard havainnollisti suhdetta seuraavasti:⁸

Arvojärjestys

- 3 munaa
- 2 munaa
- 1 muna
- 2. muna
- 3. muna

Mitä korkeampi sijajärjestys tässä yksilöllisessä arvoasteikossa kananmunilla on, sitä korkeampi on niiden arvo. Toisen lain mukaan kolmea munaa arvostetaan korkeammalle kuin kahta munaa ja kahta munaa korkeammalle kuin yhtä. Ensimmäisen lain perusteella toisen munan sijajärjestys on arvoasteikolla ensimmäisen alapuolella, ja kolmannen toisen alapuolella. Ei ole olemassa mitään matemaattista suhdetta esimerkiksi kolmen munan rajahyödyn ja kolmannen munan rajahyödyn välillä paitsi, että ensin mainittu on suurempi kuin jälkimmäinen.

Kuten Lionel Robbins sai valtavirran taloustieteilijät ensimmäisen kerran oivaltamaan Wickseedin ja Misesin vaikutuksesta, että hyödyn ordinaalisesta luonteesta seuraa

⁷ Rothbard, *Man, Economy, and State*, s. 270–71; painotukset alkuperäisiä.

⁸ Murray N. Rothbard, *The Logic of Action* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1997), vol. 1, s. 222.

loogisesti että jokaista henkilöiden välistä yhtä lailla kuin jokaista henkilön sisäistä hyödyn vertaamista tulee pitää mahdottomana (epätieteellisenä), ja siten jokainen yhteiskunnallinen hyvinvointiesitys joka sisältää tällaisia vertailuja on mielivaltainen.⁹ Samaan aikaan kuin hyvinvointitaloustieteilijät joutuivat sekasorron valtaan oivallettuaan tämän johtopäätöksen täyden merkityksen, Rothbard tarjosi radikaalisti uuden tiukasti ordinalistisen hyvinvointitalouden rekonstruktion, joka perustuu yksilön itsensä omistamisen ja osoitetun preferenssin kaksoiskäsitteisiin.¹⁰

Itsensä omistaminen tarkoittaa yksinkertaisesti seuraavaa: jokainen yksilö omistaa (kontrolloi) omaa fyysistä kehoaan. Rothbard selittää: ”Ihmisen luonto on ’hengen’ ja aineen fuusio.”¹¹ Jokaista ihmisen elävää kehoa pitää hallussaan ja kontrolloi yksittäinen itsenäinen (autonominen) tietoinen mieli ja tahto – minus tai ego. Vastaavasti niin kauan kuin se on elossa, viittaamme ihmisen kehoon persoonana (ruumiin sijaan). (Myös valtavirran taloustiede hyväksyy itsensä omistamisen käsitteen, vaikkakin ainoastaan implisiittisesti sen puhuessa erillisistä *yksilöllisistä* hyödyn maksimoijista.) Osoitetun preferenssin käsite sisältyy itsensä omistamiseen. Se tarkoittaa yksinkertaisesti, ”että todellinen valinta paljastaa tai osoittaa henkilön mieltymykset tai preferenssit; tarkoittaen, että hänen mieltymyksensä ovat johdettavissa siitä mitä hän on valinnut toimintana”.¹² Jokainen toiminta sisältää ihmisen tietoista hänen kehonsa käyttöä ja siten se osoittaa, että hän arvostaa tätä kehoa *hyödykkeenä*. Lisäksi käyttäessään sitä yhdellä tavalla toisen sijasta hän osoittaa samanaikaisesti jokaisella teollaan mitä hän pitää tämän hyödykkeen kaikkein arvokkaimpana käyttönä hänen toimintansa aikana. Teot paljastavat hyödyn ordinaalisen luonteen mukaisesti ainoastaan *eksistentiaalisen tosiasian* mieltymysten

⁹ Ks. Lionel Robbins *The Nature and Significance of Economic Science* (London: Macmillan, 1932), kappale 6. Luonnollisesti henkilöiden välisten tai henkilön sisäisen hyötyvertailujen mahdottomuus ei tarkoita, ettei kahta yksilöä tai kahta aikajaksoa voida verrata objektiivisesti keskenään. Itse asiassa jokainen yksilö voi määrittää objektiivisesti onko hänen kvantitatiivinen tietyn hyödykkeen tarjonta lisääntynyt, vähentynyt tai pysynyt samana. Ja jos hänen tuotteena tarjonta on kasvanut (vähentynyt) samaan aikaan kun hänen toisen tuotteen tarjontansa on pysynyt vakiona, voidaan varmasti sanoa objektiivisesti, että tämä yksilö on paremmassa (huonommassa) tilanteessa ja on saavuttanut korkeamman (alhaisemman) sijajärjestyksen yksilöllisessä arvoasteikossaan. Vastaavasti jokainen rahatalouteen osallistuva yksilö voi määrittää objektiivisesti onko hänen omaisuutensa rahallinen arvo lisääntynyt, vähentynyt vai pysynyt vakiona.

¹⁰ Rothbardin panos hyvinvointitalouteen on siroteltunta kauttaaltaan läpi koko hänen tuotantonsa. Se alkaa hänen vuoden 1956 esseestään ”Toward a Reconstruction of Utility and Welfare Economics,” ja saavuttaa päätöksensä vuonna 1982 hänen teoksessaan *Ethics of Liberty*. Ks myös Hans-Hermann Hoppe, ”Book Review of *Man, Economy, and Liberty*,” *Review of Austrian Economics* 4 (1990): 257-58; idem, *The Economics and Ethics of Private Property* (Boston: Kluwer, 1993), s. 232-33; Jeffrey Herbener, ”The Pareto Rule and Welfare Economics,” *Review of Austrian Economics* 10, no. 1 (1997): 70-106.

¹¹ Rothbard, *Ethics of Liberty*, s. 31.

¹² Rothbard, *Logic of Action*, vol. 1, s. 212.

arvoasemasta ja sijajärjestyksestä. Ne eivät paljasta mitään ”eroista” tai sijajärjestyksien ”etäisyyksistä” tai mieltymysten ”voimallisuudesta” eivätkä ne myöskään koskaan osoita ”yhden tekevyyttä” (indifferenssiä). Tosiaankin molemmat sekä sijajärjestyksen ”ero” että ”yhden tekevyyttä”, toisin sanoen arvollinen *yhtäsuuruus*, edellyttää kardinaalista hyötyä.

Perustuen käsitteisiin itsensä omistamisesta ja osoitetusta preferenssistä, ja yhtäpitävästi Pareton rajoitteiden kanssa mahdollisuudesta merkityksellisiin ordinalisiin hyvinvointilausekkeisiin, Rothbard johti seuraavat väitelauseet: jos ihminen käyttää kehoaan (”työtä”) laajentaakseen kontrolliaan (haltuunottoa) muihin luonnon tarjoamiin asioihin (omistamattomaan ”maahan”), kuten hänen täytyy jos ei muuta niin seisoakseen, tämä toiminta osoittaa, että nämä asiat ovat hänelle myös hyödykkeitä. Siten hänen on täytynyt saavuttaa hyötyä ottamalla ne haltuunsa. Samaan aikaan hänen toimintansa ei huononna kenenkään toisen tilannetta, koska mitään ei oteta pois muilta ottamalla haltuun aikaisemmin omistamattomia resursseja. Muut olisivat myös voineet ottaa nämä resurssit haltuunsa, jos he olisivat pitäneet niitä arvokkaina. Silti he osoitetusti eivät tehneet niin. Heidän haltuunottonsa epäonnistuminen osoittaa tosiaankin heidän mieltymyksensä olla *ottamatta* niitä haltuunsa. Siten heidän ei voida sanoa toisen haltuunoton perusteella hävinneen yhtään hyötyä. Tästä alkuperäisen haltuunoton tekojen perustasta eteenpäin, kaikki seuraavat toimet olivat ne sitten tuotantoa tai kulutusta ovat yhtäläillä Pareto-ylivoimaisia osoitetun preferenssin perusteella olettaen, ettei niillä ole vaikutusta muiden haltuunottamien tai haltuunottamisen keinoilla tuotettujen resurssien fyysiseen integriteettiin. Tuottaja-kuluttaja on paremmassa tilanteessa, kaikille muille jääden heidän kontrolliinsa sama määrä hyödykkeitä kuin aiemmin. Tämän seurauksena kenenkään ei voida sanoa olevan huonommassa tilanteessa. Viimeiseksi, jokainen hyödykkeiden vapaaehtoinen vaihdanta tästä perustasta eteenpäin on myös Pareto-ylivoimainen, koska näin tapahtuu ainoastaan, jos molemmat vaihdannan osapuolet odottavat hyötyvänsä siitä, samaan aikaan kun muiden toiminnallaan kontrolloivien (omistamien) hyödykkeiden tarjonta pysyy muuttumattomana.

Näihin väitelauseisiin perustuen Rothbard ryhtyi tekemään täysin uutta itävaltalaisista teoriaa valtiosta. Vaikka jokainen alkuperäisen haltuunoton, tuotanto-kulutuksen ja vaihdannan (vapaiden markkinoiden) teko aina ja välttämättä lisää yhteiskunnallista

hyötyä, niin ei mikään pakkolunastuksen (ei vapaamuotoinen-yksipuolinen hyödykkeiden ottaminen niiden alkuperäiseltä haltuunottajalta ja tuottaja-kuluttajalta) teko voi mahdollisesti tehdä niin. Tämä pitää tietysti paikkansa kaikille rikollisina pidetyille teoilla kuten fyysiselle aggressiolle, tunkeutumiselle, ryöstölle, varkaudelle ja petokselle. Vaikka rikollinen kontrolloi laajempaa hyödykkeiden määrää ja on siten paremmassa tilanteessa, niin hänen uhrinsa kontrolloi vastaavasti pienempää hyödykkeiden määrää ja on huonomassa tilanteessa; siten mikään rikollinen teko ei täytä Pareto rajoitetta ja sen ei voida sanoa koskaan lisäävän *yhteiskunnallista* hyötyä. Vaikka rikollisia tekoja pidetään yleisesti laittomina ja ihmisille sallitaan puolustautua niitä vastaan, niin sama johtopäätös hyödystä pitää paikkansa kaikkiin valtion edustajien toimiin: ”mikään valtion teko ei voi lisätä yhteiskunnallista hyötyä.”¹³ Silti niitä pidetään laillisena ja niitä vastaan ei ole sallittua puolustautua.

Rothbardin johtopäätös valtion instituutioiden hylkäämiselle hyvinvointitalouden perusteilla pohjautuu tavanomaiseen ja ristiriidattomaan valtion määritelmään

organisaationa, joka käsittää joko toisen tai molemmat (todellisuudessa lähes aina molemmat) seuraavista tuntomerkeistä: (a) se hankkii tulonsa fyysisellä pakottamisella (verotus); ja (b) sillä on pakottava monopoli voimankäyttöön ja ylimmäinen päätösvalta tietyllä alueella.¹⁴

Mitä tulee ensimmäiseen tukipilariin, niin on selvää että valtion edustajat hyötyvät verotuksen toimista; muutoin he pidättyisivät niistä. Yhtä selkeästi verotuksen kohteiden – alkuperäisten haltuunottajien, verotettujen hyödykkeiden tuottajien – ei voida sanoa hyötyvän näistä teoista; muutoin he maksaisivat saman hyödykkeiden määrän vapaaehtoisesti ja mitään pakottamista ei vaadittaisi.

Vastaavasti on selvää, että valtion edustajat saavuttavat hyötyä ylimmästä alueellisesta monopolista päätöksentekoon (tuomiovalta). Kaikkein tärkeimpänä, tehdessään niin kysymys verojen oikeutuksesta tulee merkityksettömäksi ja päätetään alusta lähtien valtion hyväksi. Kuitenkin yhtä selvästi jokainen valtion ylimmän päätöksentekovallan alainen on siten huonommassa tilanteessa. Hänen alkuperäisen haltuunottonsa ja tuotantonsa tekojen ansioilla hän osoittaa yksinomaisen kontrollin (tuomiovallan) preferenssinsä harjoittamista haltuunsa ottamia ja tuottamia

¹³ Ibid., s. 243.

¹⁴ Rothbard, *Ethics of Liberty*, s. 171.

hyödykkeitä kohtaan. Ellei hän hylkää, myy tai vapaaehtoisesti luovuta niitä jollekin toiselle (missä tapauksessa tämä henkilö osoittaisi *hänen* yksinomaisen kontrollinsa niitä kohtaan saavuttamisen preferenssiä), hänen ei voida sanoa mahdollisesti muuttaneen tätä arviota. Jos, päinvastaisesti hänen osoittamalleen preferenssille olla *luopumatta* hänen yksityisesti haltuunsa ottamista ja tuottamista hyödykkeistä, valtio saavuttaa ylimmän päätösvallan (tuomiovallan) alueellisen monopolin, tämä on mahdollista ainoastaan pakkolunastuksen teon seurauksena. Jos valtio on ylimmäinen päätöksentekijä, siitä seuraa vaikutuksiltaan ettei kellekään ihmisellä ole yksinomaista oikeutta hänen omiin haltuunottamiinsa ja tuottamiinsa hyödykkeisiin. Valtio on käytännössä ottanut haltuunsa omistusoikeuden ”sen” asukkaiden kaikkiin haltuunottamiin ja tuottamiin hyödykkeisiin ja alentanut heidät vuokralaisen asemaan. Siinä missä valtion kontrollin laajuus on lisääntynyt, jokaisen yksityisomistajan kontrollin laajuus suhteessa hänen omiin haltuunottoihinsa ja tuotteisiinsa ja niiden arvoon on vastaavasti vähentynyt. Kaikkein tärkeimpänä, vuokralaisena kukaan ei voi estää valtiota pääsystä hänen yksityisesti haltuunottamiinsa ja tuottamiinsa hyödykkeisiin; tämä tarkoittaa, että jokainen on jätetty ilman fyysisen puolustuksen keinoja suhteessa mahdollisia valtion interventioita tai tunkeutumisia vastaan.

Näin ollen Rothbard teki johtopäätöksen, että jos kaikki valtion toiminta nojaa pakkolunastukseen ja minkään pakkolunastuksen ei voida katsoa lisäävän yhteiskunnallista hyötyä, silloin hyvinvointitaloustieteen tulee vaatia valtion lakkauttamista. Suuri määrä poliittisia filosofejia ja taloustieteilijöitä Thomas Hobbesta James Buchananiin ja nykyisiin julkisen valinnan taloustieteilijöihin saakka ovat pyrkineet pakenemaan tästä johtopäätöksestä kuvaamalla valtiota sopimuksellisena lopputuloksena ja siten vapaaehtoisena ja hyvinvointia lisäävänä instituutiona. Vastauksena tällaisille pyrkimyksille Rothbard yhtyi Joseph Schumpeterin näkemykseen, että ”teoria, joka selittää verot analogialla kerhon jäsenmaksusta tai palveluiden ostamisella esimerkiksi lääkäriltä, todistaa ainoastaan kuinka kaukana tämä yhteiskuntatieteiden osa-alue on mielen tieteellisistä tavoista.”¹⁵ Hobbesta Buchanaan saakka valtiojohtoiset ovat yrittäneet voittaa ilmeisen ristiriidan ajatuksessa ”vapaaehtoisesta” valtiosta pakollisella tuomivaltaisella monopolilla ja verotusvallalla varustettuna turvautumalla älylliseen tilapäisratkaisuun ”implisiittisistä” tai ”käsitteellisistä” sitoumuksista, sopimuksista tai perustuslaista.

¹⁵ Rothbard, *Logic of Action*, vol. 1, s. 247.

Rothbardin selitti, että kaikki nämä tyypillisesti mutkikkaat pyrkimykset johtavat lopulta ainoastaan samaan vääjäämättömään lopputulokseen: ”implisiittiset” tai ”käsitteelliset” sopimukset ovat juuri päinvastaisia kuin sopimukset, ts. ei sopimuksia. Siten on mahdotonta johtaa hyvinvointitaloudellista oikeutusta valtiolle. Kukaan ei voi oletettavasti – osoitettavasti – suostua luovuttamaan pysyvästi hänen persoonansa ja yksityisomaisuutensa tuomiovaltaa jollekin toiselle ellei hän ole myynyt tai muutoin antanut pois kaikkia nykyisiä omistuksiaan ja sittemmin tehnyt itsemurhaa; vastaavasti kukaan elossa oleva ei voi mahdollisesti – osoitettavasti – ryhtyä sopimukseen, joka sallii jonkun toisen – hänen suojelijansa – yksipuolisesti määrittämään ikuisesti ilman suojellun jatkuvaa hyväksyntää suojelurahasta, jota suojellun tulee maksaa suojelustaan.

Rothbard hyljeksi erityisesti ajastusta ”rajoitetusta” suojelevasta valtiosta sisäisenä ristiriitana ja yhteensopimattomana yhteiskunnallisen hyödyn edistämisen kanssa. Rajoitetulla valtiolla on aina sisäsyntyinen pyrkimys tulla rajoittamattomaksi (totalitaariseksi) valtioksi. Pitäytyen valtion periaatteessa – tuomiovaltaisessa monopolissa ja vallassa verottaa – kaikki ajatukset valtion vallan rajoittamisesta ja yksilön elämän ja omaisuuden suojelemisesta ovat pettäviä. Monopolistisen suojelun alaisena oikeuden ja suojelun hinta tulevat nousemaan ja oikeuden ja suojelun laatu laskemaan. Verovaroin rahoitettu suojelulaitos on termien ristiriita – pakkolunastava omaisuuden suojelija – ja tulee johtamaan lisäveroihin ja vähempään suojeluun. Vaikka valtio rajoittaisi toimintansa suojelemaan yksinomaan ennalta olleita omistusoikeuksia, nousisi esiin kysymys *kuinka paljon* turvallisuutta tuotettaisiin. Oman edun (kaikkien muiden tavoin) ja työnteon haittavaikutusten motivoimana, mutta ainutlaatuisella verotusvallalla, valtion laitoksen vastaus on väistämättä sama: *maksimoida* *kulutut* suojelusta – ja lähes kaikki kansakunnan varallisuus voidaan mahdollisesti kuluttaa kuluina suojelusta – ja samaan aikaan *minimoiden* suojelun *tuottaminen*. Lisäksi monopoli tuomiovallassa johtaa oikeuden ja suojelun laadun huonontumiseen. Jos oikeudessa on mahdollista vedota ainoastaan valtioon, oikeus ja suojelu vääristyvät valtion eduksi perustuslaeista ja korkeimmista oikeuksista huolimatta. Perustuslait ja korkeimmat oikeudet ovat valtion perustuslakeja ja oikeusistuimia ja kaikki rajoitteet mitä ne löytävät tai sisällyttävät valtion toiminnalle ovat samaisen instituution edustajien määrittämiä. Ennustettavasti omaisuuden ja suojelun määritelmä muuttuu ja tuomiovallan ulottuvuus laajenee valtion eduksi.

Toisaalta yhtäpitävästi ”eettisen käsityksen kanssa” että, ”jopa kaikkein perusteellisimmat *wertfrei* taloustieteilijät ovat olleet taipuvaisia sallimaan itselleen . . . (tuntea) vapautta suositella mitä tahansa muutosta tai prosessia, joka lisää yhteiskunnallista hyvinvointia yksimielisyssäännön alaisuudessa,”¹⁶ Rothbard päätyi samaan anarkistiseen johtopäätökseen kuin ranskalaisbelgialainen taloustieteilijä Gustave de Molinari ennen häntä: puolustus, suojeleminen ja tuomiovaltaiset palvelut

tulee siten täytyä tarjota ihmisten tai yritysten toimesta, jotka (a) saavat tulonsa vapaaehtoisesti pakottamisen sijaan, ja (b) eivät – kuten valtio tekee – anasta itselleen pakollista monopolia poliisin ja tuomiovallan suojelusta Puolustusyritysten tulee olla yhtä vapaasti kilpailevia ja yhtä ei-pakottavia eiturkeilijoita kohtaan kuin kaikki muutkin hyödykkeiden ja palveluiden toimittajat vapailla markkinoilla. Puolustuspalvelut, kuten kaikki muutkin palvelut, olisivat myytävissä ja ainoastaan myytävissä.¹⁷

Jokainen yksityisomaisuuden omistaja pystyisi osallistumaan työnjaon etuihin ja etsimään omaisuudelleen itsepuolustuksen tarjoamaa parempaa suojeleminen yhteistyössä muiden omistajien ja heidän omaisuutensa kanssa. Toisin sanoen jokainen voisi ostaa, myydä tai muuten sopia kenen tahansa kanssa suojelemissa ja tuomiovallallisista palveluista, ja hän voisi milloin tahansa yksipuolisesti päättää minkä tahansa tällaisen yhteistyön muiden kanssa ja palata takaisin omavaraiseen puolustukseen tai muuttaa liittymisiään suojelemissa.

Rothbardin toinen merkittävä edistysaskel oli monopolin ja kilpailun teoriassa. Myös tässä Rothbard palauttaa mieliin ranskalaisen perinteen radikaalista Jean-Baptiste Sayn ja hänen seuraajiansa (joihin Molinari kuului) *laissez-faire* taloustieteestä. Rothbardin kilpailun ja monopolin positiivinen teoria on selkeä ja yksinkertainen (kuten teorian tuleekin olla). Kilpailu on määritelty menettelyksi Pareto-yllivoimaiseksi kuvattujen sääntöjen reunaehtojen mukaiseksi toiminnaksi: alkuperäiseksi haltuunotoksi, tuotanto-kulutukseksi ja vapaaehtoiseksi vaihdannaksi ja sopimiseksi. Sovellettuna erityisesti *yrittäjälliseen* toimintaan kilpailu tarkoittaa rajoittamattoman ”vapaan pääsyn” olemassaoloa. Kaikilla yksilöillä on vapaus käyttää omaa omaisuuttaan parhaaksi katsomallaan tavalla ja ryhtyä mihin tahansa kannattavaksi katsomaansa tuotantoon. Rothbard totesi, että niin kauan kuin tämä

¹⁶ Ibid., s. 244

¹⁷ Rothbard, *Power and Market*, s 2

vapaan pääsyn ehto täyttyy kaikki tuotteiden hinnat ja tuotantokustannukset pyrkivät olemaan minimihintoja ja minimikustannuksia. Toisaalta taas monopoli ja monopolistinen kilpailu määrittyvät vapaan pääsyn puuttumisena, tarkoittaen yksinomaisten etuoikeuksien esiintymisenä. Valtio, määriteltynä pakollisena alueellisen tuomiovallan ja suojelun monopolistina, on siten monopolin prototyyppi. Jokaista yksilöä – valtion edustajia lukuun ottamatta – on kielletty käyttämästä omaisuuttaan itsepuolustukseen ja oikeuden tuottamiseen, ja siten kilpailemasta valtion kanssa. Kaikki muut monopolit palaavat takaisin tähän alkuperäiseen tuomiovallan (lainsäädäntö ja sääntely) valtiomonopoliin niiden perimmäisenä alkuperänä. Kaikki muut monopolit sisältävät ”valtion myöntämän erityisetuoikeuden varaten tietyn tuotannon alueen yhdellä yksilölle tai ryhmälle”.¹⁸ Muiden todellisten tai mahdollisten tuottajien pääsy tälle alueelle on estetty laillisesti ja tätä rajoitusta valvoo valtion poliisi. Rothbard totesi, että niin kauan kuin vapaata pääsyä rajoitetaan tai se puuttuu oikeuden ja turvallisuuden tai minkä tahansa muun hyödykkeen tai palvelun tuotannossa, tuotteiden hinnat ja tuotantokustannukset ovat korkeampi kuin muutoin, ts. liian korkeita. (Siten Rothbardille käsite valtion anti-monopoli tai antitrusti -politiikka oli *contradictio in adjecto*. Kilpailu vaati nimenomaisesti valtion oman alueellisen tuomiovallan monopolin lakkauttamista.)

Lisäksi Rothbard osoitti kaikki vaihtoehtoiset teoriat vääriksi palturina, toimimattomina tai väärinä. Esimerkiksi on palturia määrittää monopolistiksi henkilöä, joka kontrolloi omaa hintaansa (”hinnan etsijää”). Jokaisella liikemiehellä on täysi kontrolli hänen hinnastaan (eikä mitään kontrollia kuluttajien tällä hinnalla ostamasta määrästä). Siten tämän määritelmän mukaisesti ei ole ketään kuka *ei* olisi monopolisti. Vastaavasti on palturia määrittää monopolistiksi ”ainoa myyjä mille tahansa tuotteelle”, sillä objektiivisessa mielessä jokaisen tuotteen jokainen myyjä on aina hänen oman uniikin tuotteensa (brandin) ainoa myyjä. Siten jokainen on monopolisti oman tuotteensa sadan prosentin markkinaosuudella. Silti tämä seikka ei vähäisimmässäkään määrin vaikuta siihen, että jokaisen yrittäjän täytyy kilpailla aina kaikkien muiden yrittäjien kanssa kuluttajien rahoista huolimatta siitä kuinka uniikki tai erilainen hänen hyödykkeensä saattaa olla. Toisaalta taas subjektiivisessa merkityksessä minkä tahansa myyjää ei voida koskaan osoittaa varmasti monopolistiksi. Tämän tulkinnan mukaisesti termi ”annettu hyödyke (given good)”

¹⁸ Rothbard, *Man, Economy, and State*, s. 591

tarkoittaa ”hyödykettä *kuluttajan* määrittämänä”. Näin määritelmä siitä onko jonkin myyjä sen ainoa myyjä tai kuinka suuri hänen markkinaosuutensa on, riippuu kuluttajan tämän hyödykkeen määritelmästä; toisin sanoen heidän tiettyjen *fyysisten objektien* luokittelusta eri *homogeenisten hyödykkeiden* ryhmiin. Tällaiset luokitukset eivät pelkästään voi jatkuvasti muuttua vaan eri kuluttajat voivat luokitella samat fyysiset objektit erilalla. Siten tässä merkityksessä monopolisti-termistä tulee käytännössä hyödytön ja toimimaton, ja kaikki pyrkimyksiä mitata tuotteen markkinaosuutta tulee pitää tuloksettomina.

Viimeiseksi, Misesin teoria monopolihinnoista on paikkansapitämätön. Mises argumentoi, että

monopoli on ennakkoehto monopolihintojen esiintymiselle, mutta se ei ole ainoa ennakkoehto. Vaaditaan lisäehtoa, nimittäin tietyn muotoista kysyntäkäyrää. Tässä suhteessa pelkän monopolin olemassaolo ei merkitse mitäänKaikki hinnat joilla monopolisti myy monopolisoitua hyödykettä eivät ole monopolihintoja. Monopolihinnat ovat ainoastaan hintoja, joilla monopolistille on edullisempaa rajoittaa kokonaisyntymäärää kuin lisätä myyntiä siihen rajaan saakka kuin kilpailulliset markkinat sallisivat.¹⁹

Rothbard toi esiin tämän argumentin virheellisyyden. Aluksi tulee huomata, että jokaisella rajoittavalla toimella täytyy lähtökohtaisesti olla täydentävä laajeneva puoli. Tuotantotekijät, jotka monopolisti poistaa käytöstä jostakin tuotantolinjasta A, eivät yksinkertaisesti katoa. Niitä käytetään muulla tavoin: joko toisen vaihdettavan hyödykkeen B valmistukseen tai vapaa-aika kulutushyödykkeen tuotannon laajennukseen sen omistajalle. Siten vaikka olisi olemassa monopolihintoja, näillä ei ole negatiivisia hyvinvointiyhteiskunnallisia hyötyseurauksia. Monopolistien teosta olla myymättä seuraa, että hän katsoo hyötyvänsä olemalla myymättä kuin myymällä tuotteitaan ja kenenkään muun tilanne ei tämän teon seurauksena huonone (koska kaikki muut yhä kontrolloivat samaa määrää hyödykkeitä kuin aiemmin). Näin Misesin monopolistin monopolihintaa ja kysyntäkäyrän muotoa ei voida toimivasti tai käsitteellisesti erottaa mistään muusta hinnasta tai kysyntäkäyrästä, jonka kuka tahansa muu myyjä kohtaa.

Rothbard mainitsee, että tuotanto *edeltää* lopputuotteiden myyntiä, ja tuotantokustannusten on täytynyt aiheutua *ennen* kuin kuluttajat voivat osoittaa

¹⁹ Mises, *Human Action*, s. 359

mieltymystään tuotteille. Siten on esimerkiksi palturia määrittää monopolihinta rajakustannukset ylittäväksi hinnaksi (tai rajakustannuksia korkeammasta rajatulosta), koska toisaalta kustannuskäyrät ja toisaalta kysyntä ja tulokäyrät eivät esiinny samanaikaisesti. Yrittäjällisesti arvioidut *tulevat* kysyntä- ja tuottokäyrät ovat ainoat kustannuskäyrien kanssa samanaikaisesti esiintyvät käyrät. Kuitenkin jokainen tuottaja päättäessään tuottamiensa hyödykkeiden määrää asettaa aina tuotantonsa niin *ceteris paribus*, että se maksimoi hänen odottamansa rahalliset tuotot. Tarkoittaen, että rahallisissa laskennoissa, jotka johtavat hänen tuotantopäätökseensä, odotettu hinta ja rajatuotot eivät koskaan *vastaa* rajakustannuksia. Kukaan ei valmista mitään ellei hän odota sen hinnan *ylittävän* kustannuksia; ja kukaan ei laajenna tuotantoaan ellei hän odota rajatuottojen olevan rajakustannuksia korkeampia. Siten jokainen yrittäjä olettaa laskelmissaan kohtaavansa tulevaisuudessa alaspäin laskevan kysyntäkäyrän joustavilla ja joustamattomilla osuuksilla. Samoin myöhemässä kohtaa myyntiä, kun tuottaja on kattanut kaikki kustannukset ja ainoa relevantti kuluttajien kysyntä kohdistuu varastossa oleviin tuotteisiin, jokainen yrittäjä olettaa alaspäin laskevan kysyntäkäyrän. Toisin sanoen jokainen yrittäjä asettaa hintansa korkeudelle, jolla valittua hintaa korkeampi hinta kohtaisi joustavan kysynnän ja johtaisi siten alhaisempiin myyntituottoihin.

Yrittäjällinen ennuste on ollut oikea, jos valittu hinta vastaa alkuperäistä arvioita ja markkinat selviävät tällä hinnalla. Toisaalta todellinen kysyntä voi erota alkuperäisestä ennusteesta ja yhden tai toisen tyyppinen yrittäjällinen ennustevirhe saattaa paljastua. Myydessään yrittäjä voi tulla johtopäätökseen, että hän on erehdyksissä tuottanut joko ”liian vähän” tai ”liian paljon”. Ensimmäisessä tapauksessa todellinen kysyntä (hinnat ja tulot) on odotettua korkeampi ja voitot olisivat voineet olla vielä suuremmat, jos tuotantoa olisi vielä lisätty. Yrittäjä arvioi alunperin kysynnän tietyn tuotantomäärän jälkeen joustamattomaksi (siten, että suurempi tuotantomäärä johtaisi alempiin kokonaistuloihin), vaikka se on paljastunut joustavaksi tämän tuotantomäärän jälkeenkin. Toisessa tapauksessa todellinen kysyntä (hinnat ja tulot) on odotettua alhaisempi. Tappiot olisi voitu välttää vähäisemmällä tuotannolla. Yrittäjä arvioi kysynnän alunperin tietyn tuotantomäärän jälkeen joustavaksi siten, että suurempi määrä voitaisiin myydä korkeammalla kokonaistulolla vaikka se on nyt paljastunut joustamattomaksi.

Oli hänen alkuperäinen ennusteensa oikein tai väärin, niin jokaisen yrittäjän täytyy sittemmin tehdä tuotantomäärästä uusi päätös. Sillä oletuksella, että he pitävät mennyttä kokemustaan (nykyistä kysyntää) tulevan kokemuksen (kysynnän) viitteenä, on olemassa kolme mahdollista päätöstä. Yrittäjät joiden alkuperäinen arvio oli oikea, tuottavat saman määrän kuin aiemmin. Yrittäjät jotka alkuperäisesti tuottivat ”liian vähän”, tuottavat nyt suuremman määrän, ja yrittäjät jotka aikaisemmin tuottivat ”liian paljon”, rajoittavat nykyistä myyntiä ja tulevaa tuotantoa. Rothbard kysyy: Kuinka tämä jälkimmäinen yrittäjällinen vastine aikaisempaan ylituotantoon voidaan erottaa Misesin väitetystä ”monopolihinnan” tilanteesta? Hän vastasi, ettei sitä voida.

Onko tällaisesta leikkauksesta saatu korkeampi hinta välttämättä ”monopolihinta”? Miksei se voi yhtä hyvin olla siirtymä *alikiilpaillusta* hinnasta kilpailtuun hintaan? Kysyntäkäyrää ei todellisessa maailmassa ole vain ”annettu” tuottajalla vaan se täytyy arvioida ja löytää. Jos tuottaja on tuottanut liian paljon yhtenä ajanjaksona, ja ansaitakseen lisää tuloja tuottaa vähemmän seuraavassa ajanjaksossa, *tässä on kaikki mitä tästä toiminnasta voidaan sanoa . . .* .Siten emme voi käyttää ”tuotannon rajoittamista” monopoli vastaan kilpaillun hinnan testinä. Siirtyminen alikiilpaillusta kilpailtuun hintaan sisältää myös tämän hyödykkeen tuotannon ”rajoituksen” kytkettynä tietysti muiden linjojen tuotannon laajenemiseen vapautuneilla tekijöillä. *Ei ole mitään tapaa erottaa tällaista ”rajoitusta” ja sitä seuraavaa laajennusta väitetystä ”monopolihinnan” tilanteesta. . .* .Mutta jos käsitteellä ei ole mitään mahdollista pohjaa todellisuuteen, silloin se on käsitteenä tyhjä, kuvitteellinen ja merkityksetön. Vapailla markkinoilla ei ole mitään tapaa erottaa ”monopolihintaa” ”kiilpaillusta hinnasta” tai ”alikiilpaillusta hinnasta” tai pitää mitään muutoksia siirtymänä yhdestä kategoriasta toiseen. Tällaisille eroille ei ole olemassa mitään kriteerejä. Siten käsite monopolihinnasta erillään kiilpaillusta hinnasta on kestävä. Voidaan puhua ainoastaan vapaiden markkinoiden hinnasta.²⁰

Näiden merkittävien edistysaskelien lisäksi Rothbardin panoksena oli monet uudet teoreettiset oivallukset. Tässä on mahdollista tuoda esiin vain kaksi esimerkkiä. Ensiksi, Rothbard hyödynsi hyvin tunnettua misesiläistä argumenttia talouslaskennon (kustannuslaskennon) mahdottomuudesta sosialismissa osoittaakseen vielä yleisemmin yhden ison kartellin mahdottomuuden vapailla markkinoilla.²¹

Vapaat markkinat asettavat selkeitä rajoitteita yrityksen koolle, ts. rajoitteet *laskettavuudelle* markkinoilla. Laskeakseen jokaisen osaston voitot ja tappiot yrityksen täytyy pystyä viittaamaan sisäisissä toiminnoissaan *ulkopuolisiin markkinoihin jokaisen* eri osatekijän ja välituotteen osalta. Kun joku näistä ulkopuolisista markkinoista katoaa sen sulautuessa yhden firman *sisälle*,

²⁰ Rothbard, *Man, Economy, and State*, s. 607, 614; painotukset alkuperäisiä

²¹ *Ibid.*, s. 544–50.

laskettavuus häviää ja yrityksellä ei ole mitään rationaalista tapaa allokoida tekijöitä tällä kyseisellä alueella. Mitä enemmän näiltä rajoitteilta vallataan alaa, sitä suurempi tulee olemaan irrationaalisuuden alue ja sitä vaikeammaksi tulee tappioiden välttäminen. Yksi iso kartelli ei pystyisi lainkaan allokoimaan rationaalisesti tuottajien hyödykkeitä ja siten välttämään vakavia tappioita. Tästä seuraa ettei sitä koskaan todella pystyttäisi perustamaan ja jos sitä yritettäisiin, se hajoaisi pikaisesti palasiksi.²²

Toinen esimerkki on yhtä lailla Misesin innoittama ja tulee rahatalouden teorian alueelta. Mengerin töiden kannustama Mises puolestaan oli osoittanut, että rahan vaihdannan välineenä täytyy saada alkunsa *hyödykerahasta* (kuten kullasta). Rothbard täydensi Misesin rahan alkuperän teoriaa – hänen kuuluisaa ”regressioteoremaa” – valtion rahan tuhoamisen tai rappeuttamisen teorialla tai mitä voidaan kutsua ”etenemisteoreemaksi (progression theorem)”. Hän osoitti kaikkein ytimekkäimmin teoksessaan *Mitä valtio on tehnyt rahallemme?*²³ prakseologisesti välttämättömien tekojen sarjan, jonka valtio joutuu läpikäymään saavuttaakseen – lopullisena päämääränään –täyden autonomian rahan väärentämiseen. Väistämättä joutuen aloittamaan markkinoiden tarjoamasta hyödykerahasta kuten kullasta valtio ensiksi monopolisoi rahapajan; seuraavaksi se monopolisoi rahan korvikkeiden liikellelaskun (omistusoikeudet rahaan, heti lunastettavissa oleviin seteleihin); seuraavaksi se ryhtyy osittaiskassavarantovelvoitteiseen pankkitoimintaan ja laskee liikkeelle rahan korvikkeita todellista rahamäärää enemmän; ja lopulta osittaiskassavarantovelvoitteisen pankkitoiminnan väistämättömästi tuomien pankkikriisien (talletuspakojen) seurauksena se pidättäytyy seteleidensä lunastamisesta, lopettaa paperin (omistuksen) ja rahan (kulta) välisen siteen, konfiskoi kaikki yksityisesti omistetut rahat ja saattaa voimaan pelkän fiat-rahaman.

Rothbardin saavutukset menevät kuitenkin hänen taloustieteen innovaatioitaan paljon pidemmälle. Ne menevät jopa paljon pidemmälle hänen saavutustaan yhdistää nämä innovaatiot suureksi, kattavaksi ja yhdistetyksi itävaltalaisen taloustieteen järjestelmäksi. Vaikkakin taloustieteilijä ammatiltaan, Rothbardin työ käsittää myös poliittista filosofiaa (etiikka) ja historiaa.

Toisin kuin utilitaarinen Mises, joka kielsi mahdollisuuden rationaaliselle etiikalle,

²² Ibid., s. 585.

²³ Murray N. Rothbard, *What Has Government Done to Our Money?* (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1990).

Rothbard tunnisti tarpeen eettiselle järjestelmälle, joka täydentää arvovapaata taloustiedettä ja tekee perustelut vapaille markkinoille todella vedenpitäviksi. Ammentaen luonnonoikeuksien teoriasta, ja erityisesti John Locken työstä ja Lysander Spoonerin ja Benjamin Tuckerin aidosti amerikkalaisesta anarkistisen ajattelun perinteestä Rothbard kehitti eettisen järjestelmän, joka perustuu periaatteille itsensä omistamisesta ja omistamattomien luonnonvarojen alkuperäisestä haltuunotosta tiloittamisella (homesteading). Hän osoitti, että kaikki muut ehdotukset eivät joko sovellu kaikille inhimilliseksi eettiseksi järjestelmäksi tai ne eivät ole käyttökelpoisia, sillä niiden seuraaminen edellyttäisi kirjaimellisesti kuolemaa vaikka ne vaativat eloonjäävän kannattajan, ja johtavat siten esiin ristiriitoihin. Ensimmäinen koskee kaikkia tapauksia, jotka edellyttävät myöntämistä A:lle omistusoikeutta B:n ja B:n tiloittamiin resursseihin ilman antamatta B:lle samoja oikeuksia A:sta. Jälkimmäinen koskee kaikkia tapauksia, jotka tukevat kaikkien yleistä (yhteisöllistä) yhteisomistajuutta kaikista ja kaikkeen, jolloin kenenkään ei sallittaisi tehdä millään mitään ennen kuin hän olisi saanut kaikkien muiden suostumuksen asiaan. Ja kuinka kukaan pystyy antamaan suostumustaan mihinkään, jos hän ei ole yksinomainen (yksityinen) omistaja omaan kehoonsa? Hänen toisessa suurteoksessaan *The Ethics of Liberty* Rothbard johti koko liberaali-libertaarisen lain rungon – sopimuslaista rangaistuksien teoriaan – näistä ensimmäisistä aksiomaattisista periaatteista; ja teoksessaan *For a New Liberty*²⁴ hän sovelsi tätä eettistä järjestelmää nykyajan diagnosointiin ja taloudellisen analyysiin ehdotuksella välttämättömistä poliittisista uudistuksista vapaan ja vauraan kansainyhteisön saavuttamiseksi.

Vaikkakin Rothbard oli ensin ja pääasiassa teoretikko, hän oli myös taitava historioitsija ja hänen kirjoituksensa sisältävät runsaasti empiiristä tietoa tavalla johon kukaan empiristi tai historioitsija pystyy harvoin vastaamaan. Itse asiassa se, että Rothbard tunnistaa taloustieteen ja poliittisen filosofian (etiikan) aitoina aprioristisina teorioina ja teoreettisen järjelyn loogisesti edeltäväksi ja rajoittavan kaikkea historiallista tutkimusta tekevät hänen empiirisistä akateemisista saavutuksistaan ylivoimaisia useimpiin tavanomaisiin historioitsijoihin verrattuna, ja on tehnyt hänestä yhden merkittävistä ”revisionistisista” historioitsijoista. Erityisen

²⁴ Murray N. Rothbard, *For A New Liberty* (New York: Macmillan, 1973)

huomionarvoinen on hänen kirjansa *America's Great Depression*²⁵ taloushistorian osa-alueella, joka soveltaa Mises-Hayek suhdannevaihteluteoriaa selittämään vuoden 1929 osakemarkkinoiden romahdusta ja sitä seuraavaa taloudellista lamaa. Taas poliittisen historian alueella huomionarvoinen on koloniaalisen Amerikan neljän niteen teos *Conceived in Liberty*²⁶ ja intellektuellin historian alueella hänen kuolemansa jälkeen julkaistu monumentaalinen joskin loppuunsaattamaton kahden volyymin teos taloudellisen, sosiaalisen ja poliittisen ajattelun historiasta *Economic Thought Before Adam Smith* ja *Classical Economics*.²⁷ Näissä ja muissa kirjoissa yhdessä lukemattoman määrän artikkeleita kanssa Rothbard tarjosi integroitua taloudellis-sosiologis-poliittisia analyysejä lähes kaikista Amerikan historian kriittisistä vaiheista: vuoden 1819 paniikista, jacksonilaisesta aikakaudesta, eteläisen itsenäisyyden sodasta, progressiivisesta aikakaudesta, ensimmäisestä maailmansodasta ja wilsonismista, Hooverista, FDR:sta ja toisesta maailmansodasta reagantalouteen ja clintonilaisuuteen saakka. Rothbard haastoi yhä uudelleen yleistä viisautta ja sovinnasta historian tulkintaa näkemyksellään historian sivupolkujen pienimpiinkin yksityiskohtiin ja tarjosi lukijoilleen näkymän historian prosessista jatkuvaa hyvän ja pahan välisenä kamppailuna: totuuden ja vääryyden välillä ja vapauden voimien ja valtaeliittien välillä, jotka hyväksikäyttävät ja rikastuttavat itseään muiden kustannuksella ja peittävät jälkensä valheilla ja petoksilla.

Huolimatta näistä uskomattomista akateemisista saavutuksista Rothbardin akateeminen ura, hyvin paljon Misesin tapaan, oli tuskin tavanomaisten mittarien mukaan menestys. 1900-luku on ollut sosialismin ja interventionismin aikakausi. Koulut ja yliopistot ovat valtion rahoittamia ja valtion kontrolloimia instituutioita; siten kaikkein huomattavimmat nimitykset menevät joko sosialisteille tai interventionisteille, kun taas ”tinkimättömät”, ”dogmaattiset” tai ”äärimmäiset” laissez-faire kapitalismin kannattajat syrjäytetään tai siirretään akatemian reuna-alueille. Rothbardilla ei ollut tässä suhteessa harhakäsityksiä ja hän ei koskaan valittanut tai vaikuttanut katkeralta akateemisesta kohtalostaan. Hänen vaikutusvaltansa ei nojannut institutionaaliin voimiin, vaan hänen ajatustensa voimaan ja logiikan tehoon.

²⁵ Murray N. Rothbard, *America's Great Depression* (New York: Richardson and Snyder, 1983).

²⁶ Murray N. Rothbard, *Conceived in Liberty*, 4 nid. (New Rochelle, N.Y.: Arlington House, 1975).

²⁷ Murray N. Rothbard, *An Austrian Perspective on the History of Economic Thought*, 2 nid. (Cheltenham, England: Edward Elgar, 1995).

Murray Rothbard syntyi ja kasvoi New York Cityssä maahanmuuttajavanhempiensa ainoana lapsena. Hänen isänsä, kemisti, tuli Puolasta ja hänen äitinsä Venäjältä. Voitettuaan stipendin Rothbard kävi yksityisiä kouluja ja lähti opiskelemaan taloustiedettä Columbian yliopistoon, jossa hän vuonna 1956 väitteli tohtoriksi kirjoitettuaan väitöskirjansa taloushistorioitsija Joseph Dorfmanin ohjauksen alaisena. Yli vuosikymmenen ajan vuodesta 1949 alkaen Rothbard osallistui myös Misesin yksityisiin seminaareihin New York yliopistossa. Työskenneltyään useita vuosia eri säätiöissä, huomattavimpana William Volker säätiössä, Rothbard opetti vuodesta 1966 vuoteen 1986 teknisessä Brooklynin Polytechnic instituutissa. Vuodesta 1986 kuolemaansa saakka hän oli taloustieteiden tunnustettu S. J. Hall -professori Nevadan yliopistossa Las Vegasissa. Toisena Brooklyn Polytechnicin kahdesta taloustieteen professorista Rothbard oli yhteiskuntatieteiden osaston jäsen, joka palveli ainoastaan toissijaista tehtävää yliopistossa. Las Vegasissa taloustieteen osasto, joka sijaitsi yliopiston liikeopintojen laitoksessa, ei tarjonnut tohtoriopintoja. Siten koko akateemisen uransa aikana Rothbard ei voinut väittää yhtään väitöskirjaopiskelijaa omakseen.

Rothbardin olemassaolo akatemian reuna-alueilla ei kuitenkaan estänyt häntä saamasta älyllistä vaikutusvaltaa tai houkuttelemasta opiskelijoita ja seuraajia. Pelkällä hänen julkaisujensa tulvalla ja kirjoitustensa ainutlaatuisella selkeydellä H.L. Menckenin esikuvan mukaisesti Rothbardista tuli nykyisen libertaarisen liikkeen luoja ja pääasiallinen edustaja, josta kolmessa vuosikymmenessä on kasvanut kourallisesta kannattajia todellinen massaliike (mukaan lukien mutta ulottuen paljon sen nimeä kantavaa libertaarista puoluetta kauemmaksi laajaksi ja monimutkaiseksi ryhmien ja järjestöjen verkoksi Yhdysvaltain kongressiin ja moniin osavaltioiden lainsäädäntöelimiin). Luonnollisesti tämän kehityksen myötä Rothbard ja hänen teoreettinen asemansa eivät pysyneet haastamattomina tai kiistämättöminä. Hänen urallaan oli huippuja ja suvanteita institutionaalisissa suuntauksissa, koalitioissa, välirikoissa ja uudelleensuuntautumisissa. Kuitenkin yhteyksissään Burton S. Blumertin Center for Libertarian Studies ja Llewellyn Rockwellin the Ludwig von Mises instituuttiin ja näiden akateemisten lippulaivajulkaisujen *Journal of Libertarian Studies* (1977) ja *Review of Austrian Economics* (1987)²⁸ perustaja-

²⁸ Vuonna 1988 Rothbardin perustamasta julkaisusta tuli Transaction Publishersin julkaisemana *the Quarterly*

toimittajana Rothbard on säilynyt ilman epäilyksen häivääkään kuolemansa jälkeenkin kaikkein tärkeimpänä ja korkeimmin arvostettuna älyllisenä auktoriteettina koko libertaariselle liikkeelle ja hänen rationalistis-aksiomaattinen-deduktiivinen-itävaltalaislibertarianismi tarjoaa yhä älyllisen kiintopisteen, joka ei pelkästään määritä kaikkia ja kaikkea libertarismiin *sisällä* vaan lisääntyvissä määrin kaikkea ja kaikkia Amerikan politiikassa.

Lukemistoa

Block, Walter, ja Llewellyn H. Rockwell, Jr. toim. 1988. *Man, Economy, and Liberty: Essays in Honor of Murray N. Rothbard*. Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute.

Rothbard, Murray N. 1998 [1982]. *The Ethics of Liberty*. New York: New York University Press.

———. 1997. *The Logic of Action*. 2 vols. Aldershot, England: Edward Elgar.

———. 1995. *An Austrian Perspective on the History of Economic Thought*. Vol. 1. Cheltenham, England: Edward Elgar.

———. 1995. *Classical Economics*. Vol. 2. Cheltenham, England: Edward Elgar.

———. 1995. *Making Economic Sense*. Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute.

———. 1990 [1963]. *What Has Government Done to Our Money?* Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute.

———. 1983. *America's Great Depression*. New York: Richardson and Snyder.

———. 1973. *For a New Liberty*. New York: Macmillan.

———. 1975. *Conceived in Liberty*. 4 vols. New Rochelle, N.Y.: Arlington House.

———. 1970. *Power and Market*. Menlo Park, Calif.: Institute for Humane Studies.

———. 1962. *Man, Economy, and State: A Treatise on Economics*. Princeton, N.J.: D. Van Nostrand; uusintapainos vuodelta 1993 the Ludwig von Mises Institute, Auburn, Ala. Vuonna 2004 *Man, Economy, and State* yhdistettiin *Power and Marketin* kanssa tutkijan laitokseksi the Ludwig von Mises instituution julkaisemana.

Alkuperäinen artikkeli: [Murray N. Rothbard: Economics, Science, and Liberty](#)